

## HALK ÜNİVERSİTELERİ AÇALIM

Yazan: I.H.Baltacıoğlu

1966 Aralık ayında Halkevleri Genel Başkanı Sayın Dr. Celal Ertuğ'un çağrısı üzerine Halkevleri Genel Merkezi tarafından düzenlenen açık oturunda bulunmak üzere Ankara'ya gittim. Memleketin kültürle kalkınması bakımından çok yararlı olan bu toplantıda bulunmak, konuşmak, konuşanları dinlemek benim için büyük bir kazanç oldu. Bu oluştan sonra halkevlerinin kalkınacağına, kalkınarak memleketi de kalkındıracağına inandım.

Bu toplantı bana eski bir isteğimi düşündürdü. Bundan elli yıl kadar önce İstanbul'da Şehzadobaşı'nda eski Tedrisatı İptidaiye Müdürü Umumiisi bulunan Ahmet Edip Bey tarafından kiralık bir evde bir halk dershanesi açılmıştı. Ben o tarihte İstanbul Üniversitesi'nde hoca idim. Haftada bir iki defa da bu halk dershanesine devam eden türk kadınlarına pedagoji dersleri veriyordum. Dinleyicilerim her dersinde bulunuyorlar, hem de ilgileniyorlardı.

Bu dershanenin dersleri üniversite dersleri idi. Ancak, bu derslerin dinleyicileri lise mezunu değildiler. Bu dersleri düzgün olarak dinlemek zorunda da değildiler. Sınavdan geçecek, diploma alacak da değildiler. Bu dinleyicilerin çoğu belki de yalnız ilk öğretimi görmüş, ya da özel bir öğrenim almış kimselerdi. Böyle olmakla birlikte, hiç şaşmadan derslere geliyorlar, büyük bir dikkatle ağır konuları açıklayan dersleri dinliyorlardı.

Konumuzla ilintili olan şöyle bir itirazla, yahut soru ile karşılaşabiliriz:

- Üniversite kesimindeki dersleri dinliyebilmek, bu konular üzerinde durup araştırmalar yapmak için lise mezunu olmak şart değil midir? Bu soruya benim vereceğim karşılık şu olabilir: Üniversite eğitimi üniversite çalışmaları yaparak üniversite randımanı alınabilecek bir üniversite çevresi içinde olabilir. Bu çevreye malik olmayan, üniversite metotlarıyla çalıştırmayan bir yerde, bu çevre lise de olsa, üniversite randımanı olan bilim kişiliği alınmaz, yetiğenler de bilgin adayları olamazlar. Onun için bugünkü liseler üniversite aday-



lerini yetiştiremezler.

- Peki, öyleyse, bugünkü liselerin yetiştirdikleri insanlar nasıl insanlardır?

Bence, bu insanlar tam üç yıl ders dinliyen, kitapları okuyan, kitap yazılarına ezberliyen, bütün amaçları, çabaları sanayi kazanmak, sınıf geçmek, diploma almak olan insanlardır.

- Böyle olmakla birlikte liseler faydasız okullar mıdır? Ben liselerin de faydalı okullar olduklarına inanıyorum. İyi bir lise öğrenimi alan insan ana dilini okumasını, yazmasını, konuşmasını daha iyi öğrenir, pasif bir öğrenim şekli ile de olsa, lise öğretimi gençlerde birtakım konulara karşı merak uyandırabilir. Her iyi bir metotla verilebiliyorsa, yabancı dil öğrenmeye başlatılabilir.(x)

- Peki ana, lise, üniversite öğrenimi olarak bilim adamı olan insanlar yok mudur?

Vardır elbet. Az da olsa vardır. Ancak, bu gibiler lisenin doğrudan doğruya yetiştirdiği insanlar değil, lisenin bir bakıma olumsuz, daha çok da olumsuz şartları içinde kendi kendini yaratan insanlardır. Bu insanlar orta yaradılıklı insanlar değil, Allah'ın verdiği olarak yarattığı insanlar, seçkin insanlardır.

Bu görüşlerden sonra şu gerçek artık sezilebilecektir: Normal olan öğrenimini yapmamış olanlar arasında bir yetiştirme çevresi bulunca yetiştirecek, ya da kendi kendini yetiştirecek insanlar vardır. Bu insanların bugüne kadar yetiştirilmemiş olmalarının tek nedeni bu yetiştirme ya da yetiştirme çevrelerini bulamamış olmalarıdır. Onlar bu çevreleri bulunca yetiştireceklerdir.

Bu çevrelerin varlığını sağlamak demokrasinin ne olduğunu tanıyan bir rejim için, her şeyden önce, bir ahlak borcudur. Bu çevre halk üniversitesi adını verdiği üniversiteler olabilir. Bu üniversiteler iki türlü olabilir. Biri bugünkü okullar gibi okutucu olabilir. Biri de şimdiye kadar hiç bir semlekette eğil görülmediği gibi yaratıcı olabilir. Birincisi bir yülük okul çepitinden başka bir şey değildir. İkincisi üniversitenin kendisi olabilir. Yaratıcı üniversite düşünce-sini bir örnek ile açıklamak isterim.

Bahçıvanlağa ele alıyorum. Bahçıvan yemişi yetiştirmek istiyor. Bunun için ağaç satın alıyor. Ancak, herhangi ağacı almıyor. Bah-



çevresinde yetişebilecek ağacı alıyor. Dikilmesi gerekli olan yeri arıyor. Bulursa dikeyiyor. Bulmazsa gerektiği gibi çalıyor oraya ağaç dikilebilir bir yer durumuna getiriyor. Ağacı oraya gerektiği gibi dikeyiyor. Ağacı bakıyor, suluyor, böceklerden koruyor. Zamani gelince ağaç çiçeğini açıyor, yemiğini veriyor. Bahçıvanın yaptıkları bunlar. Miras da yapacaklarını düşünülür. Bahçıvan ağaca emir vermiyor, öğüt vermiyor, gözetim vermiyor. Yalnız ona yetişme çevresi sağlıyor. Onun yaşaması, yemiğini vermesi için gerekli olan bütün dış şartları sağlıyor. Hastalananca kızıyor, tedavi ediyor.

Şimdi bir de bugünkü eğitim tekniğine bakalım. Eğitici ne yapıyor? Barındırıyor, öğüt veriyor, numarasını kırıyor, gelişmeyenlere tembellikle, ödevini yapmayan adama suçlandırır gibi suçlandırıyor. Pedagojinin bu türüyle ile dünya okullarında elde edilen randıman nedir? Harıssız kuvvetli olanların birincilikle sınıf geçmeleri, kuvvetli olmayanların da hep geri kalmalarıdır.

Benim bu konular üzerinde durmaktaki amacım bu sırada okul pedagojisinin tenkidini yapmak değil, Halkevleri Genel Merkezi tarafından kurulmasını istediği halk Üniversitesinin pedagojik temelleri nasıl atılacağını söylemektir. Onun için şu soruya da soruyorum:

- Halk Üniversitesi de içinde, eğitim kurumlarının görevi nedir? Ayır ayrı vergide, yetkide, kalitede yaratılmış olan insanları bir tek dershaneye kapatıp kitapla, kelime ile, sözle birbirine benzetmeye çabalamak mı, yoksa ayrı ayrı yaratılıştaki olan bu insanların yaratılışlarının istediği yetişmelerine yardım etmek, bu yetişmenin dış şartlarını sağlamak mı?

Verasetin, kalıtın ne olduğunu bilen, eğitimin dıştan zorlama işi değil, içten olma işi olduğuna ekil erdiren bir insanın doğru bulabileceği davranış besbelli ki ikincisidir. Öyleyse, yapılacak iş nedir? Kendi kendini yaratacak olanları bu yaratma işinde başarıya ulaştıracak olan dış şartları sağlamaktır. Ben bu şartları eğitim felsefemi açıklıyan İctimai Fekter adlı kitabımda, en son olarak da 1964'te yayınladığım Pedagojide İhtilal adlı kitabımda açıkladım. Bu prensipler şunlardır: Eşitlik prensibi, muhit prensibi, travay prensibi, randıman prensibi, inisiyasyon prensibi.

---

(x)Buradaki metot sözünden benim anlattığım, tabii metot, minirini çocukların ana dili çevresinde kendi kendine bu dili öğrenmesini sağlayan en etkili metottur.



Kişilik prensibine göre "fikir terbiyesi, his terbiyesi, irade terbiyesi" diye terbiye parçaları yoktur. Terbiyenin amacı bir tekdir: şahsiyet, kişilik. Bu kişilik bilginde, sanata, sanata, sanata, marangozda, demircide, köylüde, şehirli de bulunur. Şahsiyet eğitimi tüm bir insan eğitimidir, "melike eğitimi" değildir. İnsanda melikeler yoktur, yalnız insan şahsiyeti vardır. Öyleyse, Halk Üniversitesinde verilecek eğitimin amacı, ereği fikir eğitimi, his eğitimi, irade eğitimi dedikleri parça eğitimler değil, sosyoloğa, psikoloğa, pedagoğa, arkeoloğa, etnoloğa yetiştirecek, ~~şahsiyet~~ omlarında bu teknik kişilikleri yaratacak olan tüm eğitimidir.

Şimdi bir de muhit, çevre prensibini ele alalım. Halk Üniversitesi bu kişilikleri yetiştirebilecek olan bir evrim çevresi olmasına gelmelidir. Halk Üniversitesi bir diyaloga, esberleme yeri olmayacak, görme, araştırma, yaratma tekniğini öğretebilecek bir bilim yaratma fabrikası olacaktır. Bu çevre sanıftan apayrı bir çevre, çalışmaya ateglendiren bir üsürlük çevresi olacaktır.

Randıman prensibine gelelim. Halk Üniversitesi öğrencilerinin diyalogesi, anlaması yetmez, randıman, eser, mahsul, iş vermesi de gerekmektedir. Çünkü bilen adam yaratıcı adamdır. Yaratmayan, işlenmesi konular üzerinde işlenmesini bilmiyen, bilim karanlıklarına aydınlığa çıkaramıyan adam, hiç olmasa aydınlığa çıkarmıyacak uğramasını bilmiyen adam bilim adayı, bilim öğreticisi olamaz. Bu anlayış bir yaratma pedagojisi anlayışıdır. Kendini yaratıcılıkta bulmayan pedagoji pedagoji değildir.

İnisiyasyon prensibi nedir? Bu prensibe göre eğitim bütün kişiliği yaratan, kişiliği eksiksiz olarak yaratan bir teknik değildir. Eğitim bir bağlantıdır, okudur. Elverir ki bu bağlantı tabiat kanunlarına uygun olsun. O zaman eğitilen yaratma işine kendi kendine devam eder.

İşte benim düşündüğüm Halk Üniversitesi böyle bir üniversite, yaratıcı bir üniversitedir. Bu üniversiteyi kurmakla kültür tarihine borçlu olduğumuz büyük bir kültür ödevini yapmış olacağız. Böyle yaparak yüksek öğrenimden, üniversite öğreniminden yoksun kalmış olanları kurtaracağız, bunlar arasındaki seçkinleri seçkin olarak melike- te kazandıracağız olacağız. Halk Üniversitesi kurma işini engelleyecek hiçbir düşünce yoktur. Halkovleri Genel Merkezimizin bu işi hemen ele almasını dilerim.

**Boğaziçi Üniversitesi**

**Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi**

**Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtımı**

**İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu**



**BLTWRT0100801**